

موزه‌هایی در دل طبیعت

حمید دهقان

آشنایی با موزه‌های شیراز و استان فارس

اشاره

سرزمین فارس از سه هزار سال پیش زیست‌گاه آریایی‌ها بوده و آثار بسیار ارزش‌مندی در گوشه و کنار آن به یادگار مانده است.

تخت‌جمشید، نقش رستم، پاسارگاد، تپه سبز، تپه‌مالیان، کورنگون ممسنی، قصر اردشیر، قلعه دختر، بیشاپور، قصر ابونصر، بند بهمن و قصر ساسانی و ده‌ها اثر فاخر دیگر در این سرزمین که از روزگار باستان با تلاش و کوشش مردمانی هنرمند و اندیشمند محقق یافته است، میراث جاودانی برای همه نسل‌های بشر به شمار می‌آیند. آثاری که نشان از خلاقیت و ابتکار نیاکان ایرانیان و بازگوکننده‌ی زندگی آنان است؛ اکنون در موزه‌های استان فارس به نمایش گذاشته شده است.

موزه‌ی هخامنشی در تخت‌جمشید

تخت‌جمشید حدود ۲۵۰۰ سال پیش توسط سلسله‌ی هخامنشی بنا شده است. این ساختمان، قدیمی‌ترین بنای ایران است که پس از بازسازی در مجموعه کاخ‌های تخت‌جمشید به کاربری موزه اختصاص یافته است.

این موزه، روز ۲۸ اردیبهشت سال ۱۳۸۱ شمسی مصادف با ۱۸ ماه مه سال ۲۰۰۲

میلادی و روز جهانی موزه گشایش یافت.

آثار موجود در موزه‌ی هخامنشی عبارتند از:

- هشت مهره‌ی چشم ساده به رنگ‌های زرد، سیاه، قهوه‌ای روشن و قهوه‌ای تیره در اندازه‌های گوناگون، این مهره‌ها در سال ۱۳۳۷ در تخت‌جمشید به دست آمده است.
- ۳۰ هزار گل نبشته، حاوی اسناد خزانه‌ی تخت‌جمشید به خط ایلامی که در سال ۱۳۱۳ در اتاقی تیغه‌شده و مربوط به دوره‌ی هخامنشیان پیدا شده است.

- چشم‌گوش گاوسنگی، سر و پنجه‌ی شیر از سنگ لاجورد، هم‌چنین مگس‌پران، خنجر، شمشیر، سرنیزه، پیکان، قرقره بالابرفلزی، بشقاب، سینی، لیوان، گلدان و هاون سنگی و قسمتی از پرده‌های سوخته‌ی تخت‌جمشید، گل میخ طلا، کتیبه‌ی جرم خشایارشا، کرنا (شیپور) مجمر فلزی، خشت لاجوردی و زینت‌آلات طلا و نقره را می‌توان در موزه‌ی هخامنشی تماشا کرد.

- پیکره شکسته‌ی سنگی دو گاو، مجسمه‌ی نیمه‌تمام کشف‌شده در سال ۱۳۳۲ در تخت‌جمشید، پنجه‌ی عقاب، جای پاشنه‌ی در، ته ستون، شال زیر ستون همراه با یک کتیبه، سرستون هخامنشی، از

دیگر اشیای موجود در موزه‌ی هخامنشی است.

موزه‌ی ساسانی

موزه‌ی ساسانی در سال ۱۳۱۷ تأسیس شد و بعدها به عنوان مقر هیئت حفاری نیز مورد استفاده قرار گرفت. ضرورت ایجاد موزه‌ای برای معرفی ارزش‌های عصر ساسانی از سوی پروفیسور **گریشمن** مطرح شده بود.

قدمت ساختمان این موزه در دو بخش به سال ۲۶۰ میلادی می‌رسد. یک بخش آن سالی به مساحت ۹۱ متر دارد و بخش دیگر بنای تاریخی است.

آثار موجود در این موزه که حاصل ده فصل کاوش کارشناسان میراث فرهنگی است، شامل قطعاتی از موزائیک‌های ایوان، سنگ‌های حجاری شده، موزائیک‌ها و گچ‌بری‌های کاخ‌ها و سفال‌های عصر ساسانی و دوره‌ی اسلامی است.

موزه‌ی کریم‌خان زند

در این موزه اشیای و آثار مربوط به دوران پیش از تاریخ، تاریخی و دوره‌ی اسلامی تا دوره‌ی معاصر جمع‌آوری شده است. سفال‌های هزاره‌ی دوم پیش از میلاد که از حفاری‌های علمی «تل ضحاک» شهرستان فسا به دست آمده و مفرغینه‌هایی به شکل انسان و حیوان و علامت نذری لرستان مربوط به هزاره‌ی اول پیش از میلاد از آثار پیش از تاریخ این موزه است.

از قرن‌های نخستین اسلام قرآن‌های نفیسی مانند یک جلد قرآن به خط کوفی، بازمانده از قرن سوم هجری قمری که آیه‌ها روی پوست آهو نوشته شده و تعدادی از صفحه‌های آن مذهب و مطلا

تفنگ موزر اهدایی امپراتور آلمان به مظفردالدین شاه، مسلسل رییس علی دلواری و مجموعه تفنگ‌های میرزا کوچک‌خان و یاران وی از آثار دیدنی موزه‌ی نظامی به‌شمار می‌آیند.

موزه‌ی تاریخ طبیعی

این موزه در سال ۱۳۵۳ تأسیس شد و در سال ۱۳۵۹ به ساختمان کنونی دانشگاه شیراز انتقال یافت. این موزه دارای بخش آناتومی، تکنولوژی، هنر، کارگاه هنر و تاکسیدرمی و کتاب‌خانه و بخش سمعی و بصری است و در بخش جانورشناسی آن ۲۵۰۰ نمونه از بی‌مهرگان وجود دارد. همچنین انواع گوناگون مهره‌داران، دوزیستان، خزندگان و پرندگان در این موزه به نمایش گذاشته شده است.

موزه‌ی شاهچراغ (ع)

آثار موزه‌ی شاهچراغ از مجموعه‌ای از قرآن‌ها و نسخه‌های خطی، آثار سفالی دوره‌ی پیش از تاریخ و دوران اسلامی، نمونه‌های ظروف سنگی پیش از تاریخ، پارچه و پرده‌های سوزن‌دوزی، آثار شیشه‌ای مانند

انواع لاله، چراغ، شمعدن و گلاب‌پاش، ظروف چینی و فلزی و مجسمه‌های کوچک تشکیل شده است.

دو ننگه در قدیمی حرم مطهر حضرت شاهچراغ (ع) که در سال ۱۲۸۹ هجری قمری توسط ظل‌السلطان

فرزند ناصرالدین شاه به آستان مبارک هدیه شده، از آثار ارزشمند و قابل توجه این موزه است.

کتابخانه‌ی ملی و خانه‌های قدیمی

کتابخانه‌ی ملی پارس و خانه‌های تاریخی شیراز از اهمیت فراوانی برخوردارند و به همین سبب از آن‌ها نیز یاد می‌شود: کتابخانه‌ی ملی پارس یک مجموعه‌ی معتبر است که ده‌ها هزار عنوان کتاب و نسخه‌های خطی را در خود نگه داشته است. این کتابخانه به همت شادروان **رضا مزینی** و با کمک‌های مادی و کتاب‌های اهدایی مردم شیراز تجهیز و در سال ۱۳۲۷ شمسی گشایش یافت. تعداد ۳۵۰ خانه‌ی تاریخی بارزش در شیراز وجود دارد که بیشتر آن‌ها مسکونی است و سازمان میراث فرهنگی به مرمت آن‌ها توجه دارد. خانه‌ی سعادت، خانه‌ی شوریده شیرازی، خانه‌ی کارونیان، خانه‌ی عطفروش، خانه‌ی افشاریان، خانه‌ی صالحی، خانه‌ی محتشم و خانه‌ی فروغ‌الملک از جمله همین خانه‌ها به‌شمار می‌آیند. دو خانه از ۳۵۰ خانه‌ی تاریخی به‌جا مانده، از دوره‌ی صفویه و بقیه از دوره قاجار است.

است و قرآن‌هایی از قرن‌های هفتم و هشتم و همچنین ظروف سفالی ارزش‌مندی موجود است.

شمشیرهای شاه صفی و کریم‌خان زند ساخته شده از فولاد با دسته‌ای از عاج، از بارزش‌ترین آثار فلزی این موزه به‌شمار می‌آیند. همچنین نقاشی‌های سطوح داخلی ساختمان، تابلوهای رنگ و روغن نقاشی شده و آثار لاک‌ی هنرمندان دوران صفویه، زند و قاجار مانند جعبه‌های آرایش، قاب آئینه، قلمدان و جلد‌های کتاب، برای هر بیننده‌ای حیرت‌انگیز و شگفت‌آور است.

موزه‌ی قاجار

موزه‌ی قاجار در عمارت تاریخی **نصیرالملک** شیراز تأسیس شده است و آثاری از دوره‌ی قاجار در آن نگهداری می‌شود. کاسه‌های چینی منقوش، جعبه‌های لاک‌ی، مرقع‌های خطی، قاب‌های آئینه، جلد کتاب، ظروف فلزی و انواع پوشاک سنتی از اشیاء و آثار موجود در این موزه هستند.

موزه‌ی سنگ‌های تاریخی

موزه‌ی سنگ‌های تاریخی در تکیه‌ی هفت‌تنان در دامنه‌ی کوه تخت ضرابی (کوه چهل مقام) قرار دارد. این تکیه از بناهای کریم‌خان زند است. تالاری با سقفی که بر دو ستون یک پارچه استوار است، از دیدنی‌های این عمارت است. در تاقچه‌های بالایی تالار، پنج مجلس روی گچ نقاشی شده که از شاهکارهای نقاشی دوره‌ی زندیه است و عبارتند از: درویشی با تبرزین و کشکول، نقش حضرت موسی در حال شبانی، شیخ صنعان و دختر ترسا، نقش حضرت ابراهیم و نقش درویش جوان.

این مجموعه در سال‌های ۱۳۳۶ و ۱۳۳۷ شمسی توسط شادروان **محمدباقر جهانمیری** نقاش و هنرمند نامی تعمیر و تجدید شده است.

موزه‌ی نارنجستان

در موزه‌ی نارنجستان قوام اشیایی مانند ظروف منقوش سفالی، لعابی و فلزی نگهداری می‌شود. عمارت موزه‌ی نارنجستان بخشی از مجموعه‌ی قوامی شیراز است که از مقارن با حکومت ناصرالدین شاه قاجار احداث شده است.

کیفیت معماری، ساختمان موزه را به صورت یک موزه‌ی معماری هنری شیراز، در عصر خود درآورده است.

موزه‌ی نظامی

در عمارت تاریخی عقیف‌آباد شیراز، موزه‌ای به نام موزه نظامی در سال ۱۳۷۰ شمسی تأسیس شد. آثار نگهداری شده در این موزه نشان‌دهنده سیر تحول سلاح‌های سرد و گرم از دوره‌ی صفویه تا انقلاب اسلامی است. تفنگ تک لول فتحعلی‌شاه قاجار، تفنگ دولول ناصرالدین شاه،